

NOVOTNY TIHAMÉR

„Kiss Kukurica” üzen a csallóközi Aranykertből

M. [Mert!] Kiss Márta festőművész világáról

Változnak az idők. Szeretném hinni: javunkra! Újraéled, újjászerveződik minden. Lassan, de biztosan szövődnek az erőszakkal elszakított szálak, regenerálódnak az izmok, inak és idegek. Az ember hátrább húzódik, elcsendesedik, hogy helyet adjon a természet hangjának, szavának: hadd bizonyítson, hadd tegyen tanúságot mesterségesen húzott határok feletti életakarásból. S a föld, a sár, a mező, a rét, a legelő, a nádas, az erdő, a csallit, a berek, a holtág, a falu, a kisváros, a vidék, a térség feltárja rejtett kincseit, emlékkörző és emlékkeltő mulandóságait, holtában is cselekvő örökségeit és ellentmondásokkal terhelt újdonságait, hogy szelíd erőszakkal figyelmeztesse a halandókat kötelességükre, a szülőföld iránti olthatatlan szeretetre. Nincs mese, a „kultúrtáj” is azon dolgozik letről, hogy foganjon meg, és ébredjen fel bennünk az identitásképző, mindenütt és mindenkor jelen lévő „szerelmes földrajz” szellemi hazát egyesítő erejének magasba emelkedő lelke, s annak is az „elmostohásodott” részekből felhőaggó összeálló oszthatatlan történelmi képe.

Kopócs Tibor festőművész írja a *Felvidéki Kortárs Magyar Képzőművészetünk (1990–2020 között)* című album előszavában, hogy „e könyvünkben szeretnék összefoglalva (amennyiben ez térben és időben lehetséges) felmutatni azokat az eredményeket és értékeket, amelyeket egyesületünk megalakulása óta (1990-ben Csehszlovákiai Magyar Képzőművészek Társasága, 1993-ban Szlovákiai Magyar Képzőművészek Társasága, majd 2014-től Magyar Alkotó Művészek Szlovákiai Egyesülete [MAMSZE] néven) elért”.¹ Nem kell különösebb értelem ahhoz, hogy felfogjuk, mi is ment itt végbe harminc-egynéhány év alatt. Hogyan lett a csehszlovákiaiból szlovákiai, majd a szlovákiaiból magyar szlovákiai, végül a magyar szlovákiaiból felvidéki kortárs képzőművészet – Szlovákiában! – Magyarországra, azaz önmagunkra tekintvén, az Európai Unió felől nézvést.

Az új helyzetet lényegre tapintóan fogalmazza meg Balla Rita dizájn- és művészetelemző kurátor a *30 évnyi válogatás a szlovákiai magyar képzőművészetből* című kiállításról szóló televíziós filmtudósításban (2020) a MAMSZE kapcsán: „megnyíltak a határok, a lehetőségek, az ösztöndíjak, a rezidens programok. Az új generáció már idegen nyelveken tanul, kommunikál. Minden tekintetben szabad az út. Nyitott egész Európa, a világ. Ezért sok kurátor szeret kezdő művészekkel foglalkozni, mert így közösen osztoznak a sikerben, a révbeérkezésben. Csak a tehetség, a rátermettség hiánya tud gátat szabni ezeknek a törekvéseknek. A zárt közösségek megszűntek. A koncepció, a fantázia, a brand [márkanév], a branding [márkanévépítés], a rebranding [márkanév váltás] és a dizájn győz.”²

Tehát ennek az új helyzetnek, ennek az új generációnak az egyik kiváló tehetsége M. Kiss Márta festőművész és pedagógus (aki nem mellesleg a MAMSZE elnöke is volt 2018–19-ben), s akinek körülbelül a magiszteri tanulmányai 2012-es megkezdése óta valósággal szárnyal az ecsetje (a keze, a szelleme), s akinek sikere nem pusztán a szerencsének, inkább céltudatos munkájának, kitartásának, akaratának, önbizalmának, hitének, nem utolsósorban virtuóz ügyességének, látó, vagyis a láthatatlant is láttató szemének, adakozó, energikus személyiségének, valamint a szó szoros értelemben vett megnyerő természetének, külső- és belső adottságainak (mondhatnám azt is, aranykerti tündöklésének és tündérkedésének) köszönhető. Bizton állíthatom, érdemes megismerkednünk M. [Mert!] Kiss Márta, vagy más megközelítésből a rejt neves „Kiss Kukurica” [kisskukurica@gmail.com; <http://www.kisskukurica.com/>] vonzó egyéniségével és felettébb őszinte, csallóközi magyar identitást hordozó és teremtő, táj-, vidék- és emberközpontú, önnön kulturális létformáit őrző, „periféria-egyesítő”, rendkívül impulzív, eleven, robbanékony, sodró erejű, tényfeltáró és életigenlő, expresszív, mégis realistán színes és anyagszerű, roppant termékeny, ugyanakkor monumentális megjelenésű, friss lobogású, üde kisugárzású, közösség-teremtő festészetével.

Alkotónk gyermekkorra a Dunakisfalud, Patonyrét, Egyházzelle és Dunaszerdahely által határolt települések térségében, mondhatni, a Duna,

NOVOTNY TIHAMÉR (1952) Budafok

M. KISS MÁRTA (1988) Illésháza

a Kis-Duna és a Vág-Duna ölelésében elnyújtózó Csallóköz szívében, Európa legnagyobb szárazföldi szigetének édenkerti közepén zajlott. Kisfaludon a szülők, Patonyréten az anyai nagyszülők laktak. Gellén járt általános iskolába, ahonnan hetedik osztályos korában Dunaszerdahelyre került. Ugyanis tanító néni édesanyja időben felfedezve lánya rajztehetségét, beíratta az itt működő Művészeti Alapiskolába, ahol Pápay Margit készítette fel őt a pozsonyi Jozef Vydra Iparművészeti Szakiskolára. A képzés sikerét legfőképp az igazolta, hogy Kiss Mártát körülbelül nyolcvan jelentkező közül választották ki abba a legjobb nyolcba, akik 2004-ben megkezdheték tanulmányaikat a nevezett művészeti iskolában. Itt propagációs grafika szakon végzett Vladimír Kordoš akadémiai szobrász tanítványaként, ahonnan egy sikertelen VŠVU felvételi után (Pozsonyi Képzőművészeti Egyetem) – amikor is hetedikként a szerencsés hat limitjéből kiesve – kényszerűségből a szintén pozsonyi Comenius Egyetem Pedagógiai Tanszékének képzőművészet szakára jelentkezett, ahová fel is vették. Bár bevallása szerint az akadémiai képzés hiányát valamelyest ma is érzi, döntését nem bánta meg. Itt többek között Daniel Brunovský tanította, aki a '80-as, '90-es évek neoexpresszionista vonalának egyik jelentős egyénisége volt abban az időben, s aki felfedezve növendékének született rajz- és kompozíciós tehetségét, megértően támogatta, segítette, bátorította őt. Visszaadta az önbizalmát, bemutatta más alkotóknak, szimpóziumokra, művészeti találkozókra vitte egyre inkább magára találó istápolitját.

Kiss Márta tehát 2009 és 2012 között olyannyira sikeresen végezte bakalári, majd 2012–14-ben magiszteri tanulmányait, hogy a diplomaszerezés után egyszerre merte vállalni a tanítás, valamint a festőművészi alkotómunka kihívásait és terheit. 2014 és 2019 között a dunaszerdahelyi Vámbéry Ármin Alapiskola képzőművészeti tanáraként két „műszakban” élte életét: nappal oktatott, este pedig a műtermében dolgozott. Bár a szeretett tanítást a független alkotómunka kedvéért egy rövid időre teljesen abbahagyta, a 2020–21-es Covid-világjárvány és a bizonytalanra váló megélhetés alaposan felborították elképzeléseit. A karantén miatt a 2020-ban esedékes három hónapra kapott berlini rezidens ösztöndíj lehetőségét (amely más országokban is folytatódhatott volna) nem használhatta ki, de a tanítás hiányát sem tudta igazán elviselni, elfogadni. Így ma is – bár csökkentett óraszámában, újra visszatért a biztos jövedelmet nyújtó, őszintén kedvelt pedagógiához – teljes erőbedobással fest, alkot, dolgozik, azaz művészi hivatásának él. (Valójában hatalmas méretű falfestményeinek és vásznainak tekintélyes számát látván az emberben fel sem merül tamáskodni munkálkodásának megtorpanások nélküli folyamatosságában.) Állításom igazolásaként a művész szavait kell, idézzem: „öt év tanítás után úgy éreztem, hogy valami nagyon tombol bennem, és éreztem azt is, hogy a kettő együtt már nem megy, s a festészet az, amivel a bennem tomboló erőt le szeretném nyugtatni. [...] De tanítani még szeretnék, és annak a művészeti koncepciónak is, ami a fejemben kialakult, a nevelői szándék a lényege.”³

Ennek a „nevelői szándéknak” a veleje, hogy közvetlen életterének apraját-nagyját (gyerekek és szülők sokaságát) bevonja a művészi cselekvés interaktív esztétikai örömébe, az alkotás közösségteremtő élményébe; valamint a csallóközi természeti szépségek és hétköznapi adottságok, természetes parányok, megszívlelendő kultúrtörténeti, valamint az agro-szociális helyi sajátosságok, illetve szokások – olykor ellentmondásokkal is terhelt – „kítárgyalásába” és értékelésébe. Mert – [aki eddig nem értette volna, e beszédes kötőszóból ered a megkülönböztető M. betű!] – M. Kiss Márta színes egyénisége, megnyerő közvetlensége a felfedezés, osztozás, átadás, ajándékozás mirákulától oly gazdag, s a „szeretet esztétikája” által virágzik olyan elementáris erővel. Mese nincs, lendületes festészetének minden egyes ecsetvonása, a káosz szabadságából eleven rendet varázsoló tömértelen mennyiségű igazságkereső színgesztusa, a valóság élményét zsigeri módon leképező, a természeti matériákkal érzéki közösséget vállaló minden elementáris duktusa, a létezés értelmét megragadó, átérző és ábrázoló, annak mélyéig hatoló minden szinergikus kézmozdulata: szereti, támogatja, felemeli a másikat. Tehát a „kisskukurica” jelenség már önmagában is egy hihetetlen „tündérregéje” a mindenféle mérgektől szenvedő 21. századnak és művészetének.

Festményein az elemi gesztusok nem öncélúan lüktetnek, élnek, virulnak, de a sugárzó összkép megigézően delejes szeretetlakomájában egyesülnek. Alkotónk azt festi, amit lát, ami előtte van, de micsoda felturbózott energiával, felszabadító erővel, feltüzelt elánnal, valóságmámorban úszó, fel-emelő életösztönnel! Ilyen, a dologi létezését és a természeti látványt elemeire bontó, s azt egy magasabb szinten mégis összeszövő tobzódásra csak a '60-as évek magyar szürnaturalistái voltak képesek. Meg Van Gogh embertermészetű napraforgói, Monet édenkerti tavirózsái és vízililiomai, Tor-

nyai János alföldi föld-ég impressziói, valamint színekben ázó szobabelsői és műtermei, Pirk János sziporkázó mezőfutamai, csendéletei, magvetői, kapálói, krumpliszedői, kertásói, kaszakalapálói, Ujházi Péter helyekhez, településekhez kötődő, villódzó évszakbenyomásai, Pinke Miklós koloritokban úszó pákozdi, gánti táj- és belső birtokképei, illetve Anselm Kiefer tapinthatóvá materializált érzéki földlátomásai... De ne rohanjunk ennyire előre!

M. Kiss Mártának még akkor is derűsebb a világa, örömtelibb, tisztább, vidámabb a természete, ha olykor-olykor drámaibb területekre téved. Ő az az ember, aki szereti a közvetlenséget, a lendületes munkát, a céltudatosságot, a természetességet, az emberséget, a jó visszajelzéseket. Szereti, ha a diák önállóan, bátran és kreatívan egészíti ki a feladatát. Szereti, ha az ecsetvonásai alapján azonosítják be képeit. „Engem *A kis herceg* kíséret: »Az teszi széppé a sivatagot [...], hogy valahol egy kutat rejt.« »A tekintély legelső alapja az értelem [...] Jól csak szívével lát az ember, ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan.« – vallja egy vele készült riportban.⁴ Szereti a szabad levegőt, a természet minden évszakát, a megművelt és a parlagon heverő földeket, az életet, a gyerekeket, az embereket, a társaságot, az egyenességet, az őszinteséget. Jobban nyitott, mint zárkózott, realista, nem álmodozó, felettébb cselekvő fajta. Ha teheti, gyakran kerékpározik, kocog, CrossFit edzésekre jár, télen korcsolyázik, nyáron csónakba ül, mert szerinte mindez többet tesz a léleknek, mint a testnek. A fizikai munkát sohasem vetette meg: ha kell, mosogat, kukoricát kapál, és hatalmas vásznai cipelését a világért sem bízna másra...

Hovatartozásának, hivatástudatának egyik nagy, tisztázó fordulatát a Glóbusz másik oldalán, a távoli Amerikában élte át, ahová a VÚB Alapítvány pályázati nyerteseként jutott el 2017-ben. Los Angelesben, majd a lenyűgöző Grand Canyonban járva jött rá arra, hogy az igazi otthona itt van a Csallóközbe, a magyar nyelvbe zárva, s hogy itt kell bizonyítania, itt kell tennie valamit a közösségéért, a művészetért. Neki a 2017-es datálású, 2×4 méteres, viharok tépte dülöngélő napraforgótábla megfestése nagyobb örömet jelentett, emberibb menedéket nyújtott, kézzelfoghatóbb reményt rejtett, olvasztott magába (*Remény I.*), mint az amerikai városból nyomasztó élményként, emlékképként magával hurcolt henye csavargók és beteg hajléktalanok földön fekvő, heverő, tápáskodó alakjainak „ugyanezen” táblába vizionált megjelenítése (*Remény nélkül [LA, USA] utazás után*, 2018). (Bár a két nagyszerű képnek kétségtelenül lehetnek az örök szegénység- és kiszolgáltatottságproblémán túli más, például a metaforikus emberi sors ciklikus, illetve a migráció gerjesztett jelenségével kapcsolatos jelentésrétegei is.)

Ám M. Kiss Márta rajzpedagógusként, kurátorként és festőművészként amerikai útja előtt is, után is bizonyított. Erről tanúskodnak 2013 és 2022 között keletkezett szülőföld tematikájú nagyméretű vásznai, monumentális bel- és kültéri falfestményei, illetve tekintélyes darabszámú kisméretű sorozatművei, amelyeknek nem titkolt célja: minél több művészetet, esztétikai értéket, erőt, hitet, emberséget bevinni a hétköznapi életbe. Alkotónk kommunikatív, extrovertált természete kétségtelenül az interaktív részvételi művészet pártján áll. Akkor is, amikor alkalmazott területeken jár, és megörökíti a dunaszerdahelyi alapiskola falán Vámbéry Ármin életútjának képregényszerű történetét. Akkor is, amikor nagyméretű vásznakra viszi a nagymenyeri Plauter Kúria és a Corvinus Termálfürdő madárnézetű látképeit. Akkor is, amikor az *Irány a Macskarév* című társasjátékot és a *Tündér Ilonáról*, valamint a *Szent Lászlóról* szóló kifestőket illusztrálja. Akkor is, amikor bel- és kültéri „szekciókat” fest hában házfalakra. Akkor is, amikor a MOL ARÉNA (korábbi nevén DAC Stadion) kápolnájában megalkotja *Szent György a Csallóközben* jelölésű szakrális képét. Akkor is, amikor rajzkörös diákjaival a Vámbéry Ármin Alapiskola beltéri falaira didaktikai céllal megfesteti a Csallóköz növényvilágát. S akkor is, amikor egy ugyancsak extraméretű falfestményben foglalja össze Petőfi Sándor életútját a királyfiakarcsai Petőfi Sándor Baráti Társulás számára. De akkor is, amikor magasabb fokozatra kapcsolva elindítja a *Zöld projekt* elnevezésű kültéri falfestmény programját (2021), amelynek az a szándéka, hogy tegye nyilvánvalóvá, közvetlenül elérhető közösségi élménnyé Csallóköz természeti látványvilágának M. Kiss Márta által felfedezett és közvetített, művészetté emelt, megóvandó értékeit. (Eleddig három helyen készültek ilyen természetű falképek: Diósförgepatonyban, Egyházzgellén és Dunakisfaludban, a művész életrajzi vonatkozású helyszínein.) Sőt akkor is, amikor egy szlovákiai kötődésű mexikói művésznak, név szerint Daniela Jaureguinek köszönhetően részt vesz a Mexikóváros centrumában megrendezett *2. Nemzetközi Művészeti Szimpóziumon*, ahol is egy, a szó szoros értelmében vett interaktív részvételi művet hoz létre. Tudniillik két héten keresztül a Plaza la Aguilita téren egy nap mint nap kigurított 27 méteres papírtekercsen a xochicalcoi piramisok földjével összekevert alkalmi akrilfestékkel

krokiszzerűen örökíti meg a helyszín színes emberi forgatagát, látványát, dinamikáját és ritmusát. És „végül” akkor is, amikor a legfrissebb, *Hallod, amit látsz?* hívószavú, audiovizuális meditatív élő performanszt adja elő Ürögi János hangdizájn mester közreműködésével a dunaszerdahelyi NFG Klubban, 2022. december 16-án.⁵

Ám kétségtelenül M. Kiss Márta akkor bizonyít a legerőteljesebben, amikor fest, és csak fest, mert festményein keresztül a legnemesebb értelemben vett autonóm művészet csúcseit ostromolja. Ideje hát kissé alaposabban megvizsgálunk identitásfestészetének sajátosságait a színrelépésétől napjainkig. Igen, identitásfestészetéről kell beszélünk, amelyben M. Kiss Márta önismerete (személyisége, temperamentuma, természete) teljes fedésben, azonosságban van környezetének reális érzékelésével, megértésével, képviselésével és kifejezésével. Azt festem, ami van! – nyilatkozta egy másik vele készült riportban.⁶ Pontosabban ez azt jelenti, hogy amit nem tapasztalt meg, abba nem szokott belevágni, s hogy általában azok a valóságostromló képei sikerülnek a legjobban, amelyek zsigeri érzelmekből fakadnak, mintegy a közlési vágy ösztönének első lendületéből, pusztán néhány óra alatt, alla prima születnek meg. Szabad festészet ez a javából, amely kifejezetten számol az inspiráló véletlenekkel, amely tág teret ad a vadságnak, az automatikus működéseknek, bár a kiindulásában kétségtelenül szerephez jutnak a hozzávetőleges kompozíciós elképzelések is.

Már korán, magiszteri tanulmányai alatt kialakult érdeklődési köre, stílusa és anyaghasználat. Kezdetben témáit a városi (elidegenedett fogyasztói társadalom, konzumvilág) és a vidéki környezet (civilizációs kellékekkel fertőzött mezőgazdasági és háttáji, de egy emberibb falusi univerzum) ábrázolásából merítette, amelyet néha ütköztetett is például az urbánus utalásokat – rövid feliratoskat – tartalmazó 2013-as baromfiudvaros képein (*Automotodrom; RegioJet; Kisstranszport; Lázadás*). 2014-es diplomamunkájában (amelynek *Interakció* volt az összefoglaló címe) még önálló, bár drámai entitásként jelent meg a kritikailag kezelt és ábrázolt fogyasztói világ képe. Amikor is a francia újrealistákra hagyatkozva, plakátokból, szórólapokból, reklámfelületekből alkotta meg dekolázs jellegű expresszív anyagfestményeit (*A valóság dekolázsja 1–2.*), amelyeket azután a hasonló alapfelületű *Konsum* sorozat darabjaiban egyéb festett városi motívumokkal társított (szemeteskonténer, kuka, hulladékgyűjtők), s amelyeknek leglényegesebb vonása, törekvése az volt, hogy kevés akril-színnel, annál több „kajából” (élelmiszerfélésegekből) kialakított, ragasztóval összekevert anyag-színnel dolgozzon.

A diplomaszerezés után azonban – megtartva az expresszionisták és a „heves festők” stílusát, valamint az újrealisták és a popartosok anyag- és lenyomatképzéseinek kreatív örökségét – fokozatosan elhagyva a városi témákat (*Kanalizáció 1–3.; Kint mozi 1–2.; Periféria*), egyértelműen a vidék felé fordult. Világosan kirajzolódnak előttünk azok a falusi-táji-természeti témák, amelyek műveinek szétágazó csoportjait alkotják. Egyrészt megjelenik az épített, barkácsolt környezet, az állatok, mezőgazdasági gépek, ipari tárgyak és kacsatok kuszán életképszerű, tárgyilagos, olykor megmosolyogtató, humort is tartalmazó ösztönzése (2014–17). (*Istálló 1–2.; Baromfiudvar 1–2.; Hárem; Keserű hármass; Színlelés; Tyúksors; Falusi kupleráj; Ideje aludni menni!; Itt is; Ott is; Műhelyemből 1–2.*) Másrészt a tiszta táj-, a természet- és a vegetációképek, a szántóföldek témái (2015–22): a kukorica- és napraforgótábláktól az ártéri erdőig, a holtági iszapba merülő-temetkező szövevényes ágaktól-gyökerektől a buja rétekig, nádasokig, gazoktól burjánzó csalitosokig, bozótosokig. Harmadrészt a kint és a bent (a természeti és a belső terek) egybeszerkesztett, egymásba eresztett, leginkább a tanítással, illetve a művészléttel kapcsolatos vásznai (2018–19/21) (*Csendélet; Magányos dió; A ceruzaszedő; Az ásító diák; Az elesett szék; Csendet!; Hangot!; Nézem a csendet; Pöttyös masni*). Valamint a környezet és az ember összekapcsolásának, összefonódásának, összeolvadásának identitásörző és identitásteremtő élet- és ún. „karantén-képei” (2018–21) (*Otthon; Szüleim; Dolgos kéz; Dinnyeevés [papa és Bálint]; Édes anyu; Emilia / Márciusban; Áprilisban; Mit fogunk játszani?; Sok szerencsét!; Virágzás; De legalább nincs iskola!; Elérjük!; Készek vagyunk*). Negyedrészt az életképekből kiváló-kifejlődő, sárral festett arcok család- és kapcsolattörténeté fejlődő portréi (2021–22) (*Josephine Kaiser; Portrék csallóközi sárból*).

M. Kiss Mártának nagyon jó a sajtója Szlovákiában. Számos beszélgetésben fejthette ki szinte naprakészen, hogy éppen hol tart, milyen irányba halad művésze, vagy éppen mivel foglalkozik a csallóközi Aranykertben. Kiállításait, festmény-performanszait, életét is követik. Ilyen értelemben szerencsés művész, mert rögvést meghallgatásra talál, és visszajelzéseket is kap. Festői hitvallásának egyik legfőbb éltető eleme, kikerülhetetlen tényezője a nagy- és kisbetűs természet: számta-

lan előfordulásában és megnyilvánulásban, a maga lokalitásában. A másik az ember: a gyerekek, az oktatás, a családi és baráti kötelékek világa.

Kint és bent tematikájú, tehát az oktatással kapcsolatos zárt tantermi szituációkat vagy az otthoni, illetve iskolai enteriőröket és a nyitott, a végtelen teret, a szabadságot (is) érzékeltető, mármár transzcendencia jelentésű, a természeti képet áttetsző, levegős, könnyed festésmóddal keresztező, nagyra nőtt vásznai úgy viselkednek, mintha egy kitárulkozó szellőztetésbe fogna az ember, és a frissítő légvonat átbogna az áporodott helyiségeken. Máskor meg a természet, a vegetáció mindent birtokba vevő eleven, öntevékeny csendje egyszerűen átnő, áthatol, átarszsol a magukat megadóan légiessé változtató áttetsző falakon; a fű, a fa, a bokor, a nád kopogás nélkül lép be a könyvtárba, a hálószobába, az iskolába.

A részvételi művészettel is kapcsolatba hozhatóak M. Kiss Mártinak azok a koronavírus-járvány ideje alatt festett, magával ragadó „édenkerti” művei, amelyekben majdhogynem barokk és rokokó putótként, szárny nélküli reneszánsz angyalkákként hancúroznak, ugrabugrálnak, pózolnak, örömködnének azok a meztelen csecsemők, csurdé porontyok, nagyobbacska kölkök és gyermekek a lobogó, buja vegetatív zöld védelme alatt, akiket a szülei fotóztak le és küldtek mágikus harcba a pandémia ellen az alkotó kifejezett kérésére. A művésznő ötlete és festői tehetsége egészen káprázatos (Csernus Tibor [1927–2007] expresszív-realista látványfestését is megidéző) eredményt szült az önfeledten viháncoló pucér modellek és a Kis-Duna melléki táj könnyed és virtuóz összedolgozásában.

A szüleit megörökítő életképeiben, a *Növényidő* című projektjében, a „sárportréiban”, valamint a *Hallod, amit látsz?* című, a halló- és látószervekre egyszerre ható cselekményművészeti festőprogramjában nemcsak az ember, az alkotó és a természet együttéléséről, kölcsönös egymásra figyeléséről, egymásrautaltságáról, de a biológiai és az anyagi lét, a nyers elemi és a humanizált környezeti tényezők művészetbe emeléséről, a sárféleségeknek, a természetes materiáknak a festék szerepével egyenértékű helyfoglalásáról van szó.

A kortársi identitásfestők között – lásd például Birkás István (1947–2018), Somogyi György (1946–2022), Bukta Imre és a Kis-Tóth Ferenc–Megyer Márta páros törekvéseit! – immár a fiatal M. Kiss Márta is megtalálta a maga topográfiaileg behatárolható önazonosságának magas művészeti szublimált specifikus helyét.

„*Angyali realizmus*” – használta volt nem is olyan régen Krizbai Sándor (Alex) festőművész a kifejezést Varga-Welther Júlia művészetével kapcsolatban. „*Tündéri realizmus?*” – keresem én is a „tömondatos” meghatározást M. Kiss Márta életigenlő, eleven festészeti világára, és felöltik bennem Ipolyi Arnold *Magyar Mythológiájának* Karcsay Gézátt idéző néhány mondata: „»midőn Csallóköz tája még oly gyönyörű volt, hogy aranykertnek neveztetnék, sok tündér lakta akkoron; a nagy Duna szigetei voltak legkedvesebb mulató lakhelyeik, ott járt hajdanta tündér Ilona is, mint hatyú úszkálva a Dunán. Vízi tündérpalotáikban mondhatatlan fény és gyönyörűség uralkodott, aranytól és gyémánttól ragyogott ott minden; vízi tartományaik messze terjedtek el onnét egész a tengerig.«”⁷

JEGYZETEK

¹ <https://ma7.sk/muveszet/hianyopotlo-kiadvany-harom-evtizednyi-hazai-magyar-kepzo-muveszetunk-rol-kepekkel>

² A nyilatkozót szabadon idézve: <https://ma7.sk/videoak/30-evnyi-valogat-as-szlovakiai-magyar-kepzo-muveszetbol>

³ DUNAJSZKY Éva, *Azt festem, ami előttem van – Beszélgetés M. Kiss Márta festőművésszel*. <https://ma7.sk/muveszet/azt-festem-ami-elottem-van-beszelgetes-m-kiss-marta-festomuveszszel>

⁴ <https://domina.parameter.sk/eleven-nocik-kiss-marta-szeretem-ha-az-ecsetvonasaim-alapjan-beazonositjak-kepemet>

⁵ Az eseményt így írja le Kürthy Judit: „Az est produktuma egy festmény és egy megismételhetetlen zene lett, aminek a születését élőben tekinthették meg a jelenlévők. Végignézhattuk ugyanis egy valódi festészeti alkotás létrejöttét és végighallgathattuk a korábbi természetben felvett, és a jelen festés közbeni apró zajoknak, az esz-közök összekoccanásának, váratlan találkozásának megkomponált elegyét, amit Ürögi János öntött formába, mégpedig ambient [környezet] és noise [zaj] zenei stílusokat ötvözve. Egyszerre láthattuk tehát a festményen szereplő alakok kirajzolódását és hallhattuk az ecset, a vászon, a színkeverés hangjait, melyet kissé megszínezve, harmonikus lágy akkordokkal zenésítettek meg.” <https://ujso.com/regio/erzekekre-hato-meditativ-elo-performansz?fbclid=IwAR1xAN13Pfl865uCbqLTYM648yWAlPbRkn7YsFe5BcHnCqM5CJYsYc9K-U>

⁶ Kiss Márta, *Azért is ezek a nagy méretek, mert duzzadok az energiától*, Szilvási Tibor beszélgetése a művésszel, <https://klikkout.sk/2021/01/08/kiss-marta-azert-is-ezek-a-nagy-meretek-mert-duzzadok-az-energiatol/>

⁷ Pest, 1854, 63. Hasonmás kiadás, Európa, Budapest, 1987.

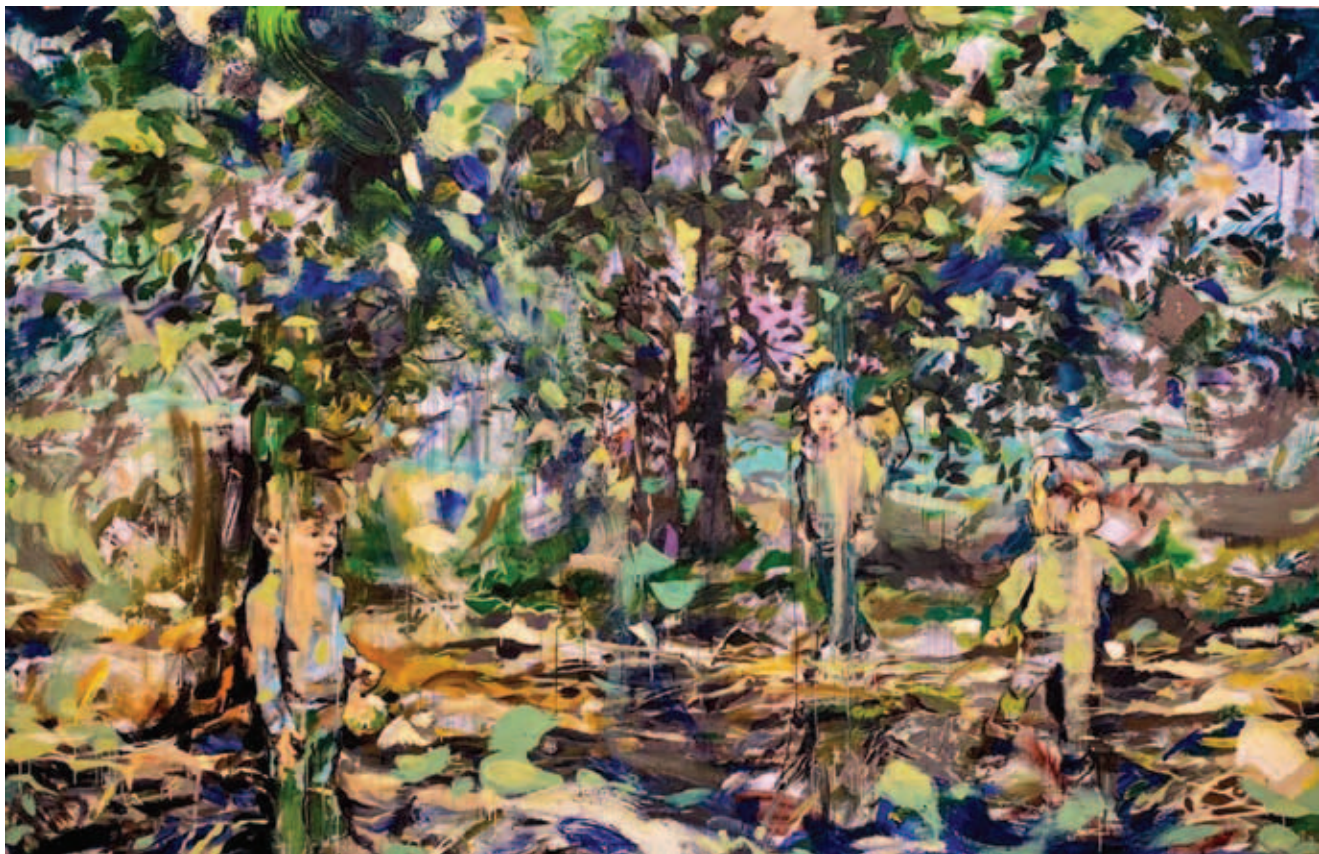
M. KISS MÁRTA, Remény, 2017, vegyes technika, vászon, 200x400 cm;
Remény nélkül (LA [USA] utazás után), 2018, vegyes technika, vászon, 200x300 cm (51. oldal)

M. KISS MÁRTA, Szüleim, 2018, vegyes technika, vásznon, 180x200 cm;
Hisz nem is levitál! 1-3., 2019, vegyes technika, (3x) 140x80 cm

**M. KISS MÁRTA, Mit fogunk játszani?, 2020, vegyes technika, 200x300 cm;
Márciusban, 2020, vegyes technika, vászon, 200x300 cm**

**M. KISS MÁRTA, Nézem a csendet, 2021, vegyes technika, vászon, 200x400 cm;
A kilátás, 2021, sár, ragasztó, akril, vászon, 200x270 cm**

M. KISS MÁRTA, Édes anyu, 2021, sár, ragasztó, akril, vászon, 270x200 cm

M. KISS MÁRTA, *Itt vagyok!* 2021, sár, ragasztó, akril, vászon, 270x200 cm ►
Már megyek!, 2021, sár, ragasztó, akril, vászon, 270x200 cm ▼

M. KISS MÁRTA, De legalább nincs iskola!, 2021, vegyes technika, vászon, 200x180 cm

M. KISS MÁRTA, *Készek vagyunk*, 2021, vegyes technika, vászon, 240x200 cm

M. KISS MÁRTA, Emília, 2021, vegyes technika, vásznon, 180x200 cm; Dinnyeevés (papa és Bálint), 2021, sár, ragasztó, akril, 200x270 cm

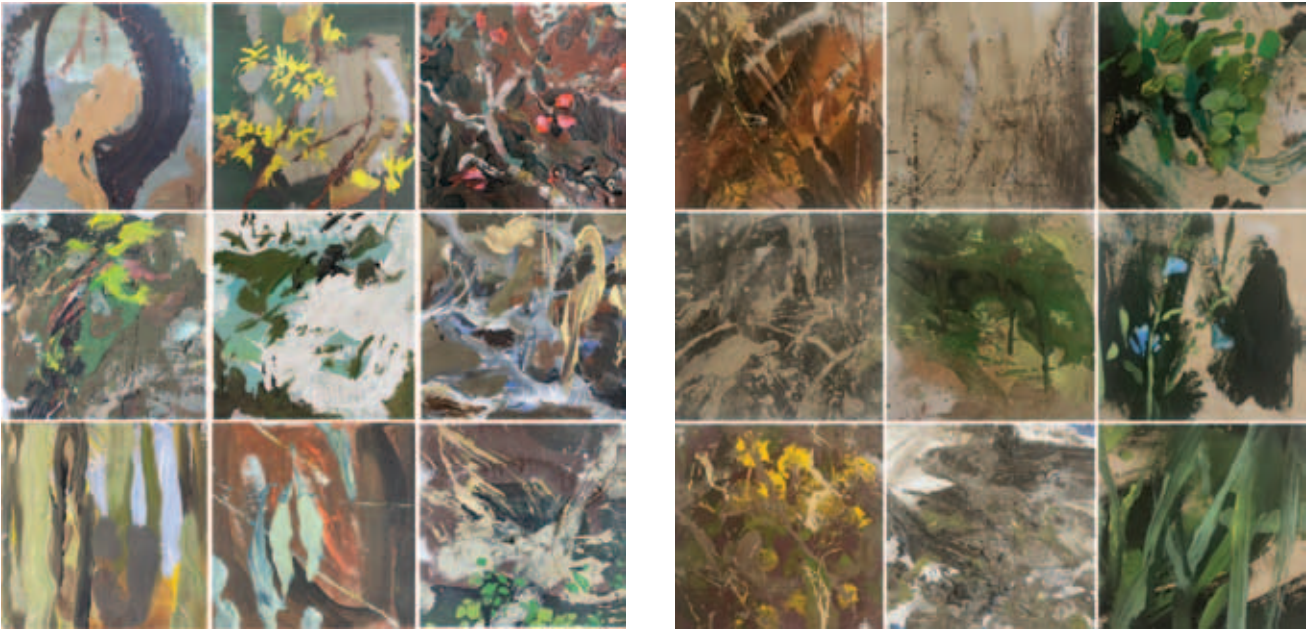

M. KISS MÁRTA, Elérjük!, 2021, vegyes technika, vászon, 240x200 cm

M. KISS MÁRTA, Anyu eteti a kiskacsáit, 2022, 150x100 cm ▲
Körike megtanított csibét forrázni, 2022, 150x100 cm ►

M. KISS MÁRTA, Növényidő (Csallóköz), 2021–22, akril, ragasztó, természetes anyagok, préselt kartonpapír, (308x) 23x23 cm (részlet); Részlet a „Hallod, amit látsz?” projektből, 2022, sár, enyv, olaj, tojás, majonéz, (9x) 23x23 cm; Lelkiismeret (Mindenszentek), 2022, 200x240 cm

